

Piyasa İktisadiyatı Üzerine

Selahattin TOGAY

Diğer canlılardan farklı olarak insan, doğayı örgütlemekte, değiştirmekte, dönüştürmekte; ihtiyaçlarını karşılamak için, kendi üretim zincirini doğanın besin zinciri yerine ikame etmektedir. İnsanların sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yaptığı bir ekonomide tüketim ile üretim neredeyse özdeştir. Oysa ki mübadelelerin ortaya çıkması, piyasa için üretimin yaygınlaşması, üretim ve tüketim faaliyetlerinin ayrışmasına, işbölümü ve uzmanlaşmanın gelişmesine yol açmıştır. Artık bir üretici sadece kendi kentindeki veya bölgesindeki ihtiyaçları dikkate almakta, bir bütün olarak ülke ekonomisinin -ve hatta diğer ekonomilerin- ihtiyaçlarını göz önüne alarak üretim yapmaktadır. Bu nedenle bir haberleşme, koordinasyon ve kaynak dağıtım sistemi olarak piyasaların önemi gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde giderek artmaktadır.

Bireysel maksimizasyon davranışlarının sağlıklı bir zeminde ve sağlam bir kurumsal çerçevede gerçekleştirilebilmesi için devletin yasal ve hukuki düzenlemeleri, regülasyonları bir zorunluluk olarak ortaya çıkmakta ancak devlet müdahalelerinin zaman içerisinde farklılaşması ve piyasaları oluşturan aktörlerin gerek nitelikleri gerekse nicelikleri itibarıyla olağanüstü bir değişim göstermesi piyasa mekanizmasının anlaşılmasını gitgide zorlaştırmaktadır. Bu zorluğu görünür hale getiren unsurlardan belki de en önemlisi iktisadın toplumla, günlük hayatla son derece iç içe olmasıdır. İktisat teorisi bir yandan değişen dünyayı anlamaya çalışırken, diğer yandan politika önermeleri ile değişen dünyanın bizatihi içinde yer almakta; bir yandan değişimlerden etkilenirken diğer yandan da değişimlerin güzergâhının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Toplum ekonomî biliminden somut sonuçlar beklediği için, iktisat bilimi kendi terminolojisini kısıkan biçimde koruyamamakta ve ekonominin gündelik yaşantısı içinde iktisadî kavramların vulgarizasyon düzeyi artmakta, çoğu kavramın içi boşalmaktadır. Ve Türkiye örneğinde talihsiz biçimde yaşandığı gibi, iktisat "yarın repo faizi ne olacak?", "döviz kuru ne olacak?" sorularına indirgenerek tartışılmaktadır. Türkiye'de iktisadî bakış açısı böylesine kısırlaşırken dünyadaki teorik gelişmelerin yeterince izlenememesi, tartışılmaması önemli bir sorun haline gelmektedir. Ulusal ekonomiler değişirken, dünya ekonomisi değişirken iktisadın bireyi, toplumu ve dünyayı açıklama gücü giderek daha tartışmalı hale gelmektedir. Bunun en önemli göstergesi iktisatta okul düzeyindeki atomizasyonun hızla artmasıdır. Klasik İktisat Okulu yüzyıllık, Neo-Klasik İktisat Okulu altmış yıllık bir döneme tartışmasız biçimde damgasını vururken ve hatta Neo-Klasik İktisat Okulu, ortaya çıktığı dönemde fizik biliminden sadece söylem düzeyinde değil, analiz araçları açısından da etkilenip iktisadî tarihsiz, toplumsuz, zamansız evrensel bir bilim haline getirmeye çalışırken, 1930 Dünya Bunalımı sonrasında iktisadın okul düzeyinde farklılaşması hızlanmıştır. Okulların farklılıklarının anlaşılması ve anlatılması giderek zorlaşmaktadır.

Keynes *Genel Teori*'yi 1936 yılında yayınlamış, Hicks 1937 yılında Neo-Klasik Keynezyen yaklaşımı formüle etmiş, müteakiben post-Keynezyen yaklaşım ve yeni-Keynezyen yaklaşım farklı ekoller olarak ortaya çıkmıştır. Post-Keynezyen yaklaşım bir yandan neo-Klasik teoriyi bir bütün olarak eleştirirken, temel neo-klasik argümanları ve araçları kullanması nedeniyle diğer Keynezyen yaklaşımları da ciddi biçimde eleştirmektedir. Yine benzer biçimde neo-Klasik Okulun kurucularından olan C. Menger iktisadın aşırı matematikleşmesine karşı çıkarken, C. Menger'in görüşleri çerçevesinde ortaya çıkan Avusturya Okulu'nun önemli temsilcilerinden olan F.A. Hayek bir yandan insan aklına ve ihtiyarî politikalara bakış açısı itibarıyla Keynes'i; diğer yandan neo-Klasik Okul'un temel analiz aracı olan Tam Rekabet Modelini ve bilginin ele almış tarzını eleştirmektedir. Yani artık homojen bir bütün olarak ne Keynezyen iktisattan ne de neo-Klasik iktisattan bahsetmek mümkündür. Ve bugünün dünyası, Keynezyen iktisadın damgasını vurduğu 1950-1970 dönemine; Monetarist iktisadın egemen olduğu 1970'lere ya da arz yönlü iktisadın politika düzleminde egemen olduğu 1980'lere benzememektedir. Liberal iktisadî düşüncenin farklı renkleri gerek teorik gerekse politik düzeyde dinamik bir değişim gösterirken Türkiye bu zenginlikten yeterince yararlanamamaktadır. Bir çok üniversitede iktisat öğretimi var olmasına rağmen, sadece lisans düzeyinde değil master ve doktora düzeyinde de bazı iktisat okulları neredeyse hiç incelenmemektedir. Liberal düşünce içinde yer alan önemli iktisatçıların temel eserleri Türkçeye kazandırılmamıştır. Hatta, Keynes'in *Genel Teori*'sinin dahi tatmin edici bir Türkçe çevirisi yoktur. Piyasa ekonomisi ne ölçüde ahlâkidir tartışmaları sıkça yapılmasına rağmen,

men, iktisadın manevi babası olan A. Smith'in ahlâk üzerine çalışmaları hemen hemen hiç bilinmemektedir.

Hiç kuşku yok ki liberal düşüncenin evrim süreci içinde dayandığı felsefe itibarıyla hak ve özgürlüklere bakışı, "Nasıl bir toplum?" sorusunu cevaplayış biçimi, salt iktisat temeline dayanmamaktadır. Bu haliyle iktisadın şekillendiği ve aynı zamanda şekillendirdiği siyasal, hukuksal, kültürel ortam, liberal düşüncenin gerek teorik gerekse pratik çerçevede tartıştığı alanlar olarak ortaya çıkmaktadır.

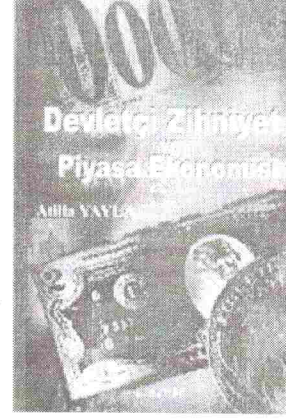
Elinizdeki dergi liberal düşüncenin iktisat boyutundaki zenginliklerini gerek akademik camiyla gerekse uygulamacılarla paylaşma amacını gütmektedir. Bunu yaparken serbest piyasadan yana tavrını net bir biçimde koymakta; serbest piyasanın ve ekonomik özgürlüklerin anlaşılması, anlatılması ve her yönüyle tartışılabilmesi için bir zemin olmayı hedef almaktadır.

LiBeRtE Yayınları

Devletçi Zihniyet ve Piyasa Ekonomisi

Atilla Yayla

Türkiye'de devletçi zihniyet sanıldığından çok daha köklü, yaygın ve derin. Bu ülkenin kültürel toprakları devletçi zihniyetin yeşermesine ve gelişmesine çok müsait bir zemin teşkil ediyor. İnsanlar sağdan veya soldan, dindarlıktan veya ateistlikten, köylülükten veya şehirlikten, geleneksellikten veya modernlikten, nereden ama nereden kalkarlarsa kalksınlar, sanki bir kadermiş gibi, sonunda devletçi zihniyetin bir türünde kendilerini buluyorlar. Devletçi zihniyeti ciddi anlamda ve sadece felsefi bakımdan değil ama küçük büyük günlük sonuçları bakımından da reddeden sorgulayan zihinler pek az. Devletçi Zihniyet ve Piyasa Ekonomisi'nde İslamcı sosyal demokrat, sosyalist devletçilerin argümanlarından bazılarını ele alıyor. Neden yanlış olduklarını ve hangi zararlı sonuçlara yol verebileceklerini tartışıyor. Piyasa ekonomisiyle aynı anlamda kullandığı kapitalizmi ahlâkî, mantıkî ve faydacı gerekçelerle savunuyor. Aydınların kollektizim saplantısının kaynaklarını ayırtmaya ve sonuçlarını sergilemeye gayret ediyor. İstisnâ bir yazar ve istisnâ bir kitap.

Seçkin Kitapçılarda...